

С.М. ПАХОМОВА
(Ужгород)

СЛОВАЦЬКА БЕЗЕКВІВАЛЕНТНА ЛЕКСИКА: ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА

УДК 811.162

Пахомова С. М. Словацька безеквівалентна лексика: визначення об'єкта; 14 стор.; бібліографічних джерел – 31; мова українська.

Анотація. У статті досліджується словацька безеквівалентна лексика як об'єкт контрастивної лінгвістики на фоні української мови, уточнюються межі безеквівалентної лексики. Вказане явище розглядається у вузькому смислі, як етнореалії, що не мають відповідного сигніфіката в українській мові, та в широкому смислі, включаючи терміни, фразеологізми, власні назви тощо. Серед словацьких безеквівалентних лексичних одиниць аналізуються й такі, що мають в українській мові відповідний сигніфікат, але передаються номінативним словосполученням, а також структурні екзотизми.

Ключові слова: словацька мова, українська мова, безеквівалентна лексика, етнореалія, семантична безеквівалентність, структурна безеквівалентність, структурний екзотизм, фразеологізм, термін.

При визначенні безеквівалентної лексики як об'єкта лінгвістичного дослідження важливо окреслити межі вказаної групи слів. По-перше, варто зауважити, що поняття *безеквівалентна лексика* виявляється на основі зіставлення лише двох мов. Не може йтися про словацьку безеквівалентну лексику взагалі (чи будь-яку іншу – українську, німецьку, турецьку тощо), без визначення мови, на тлі якої виявляється лакунарність певної мовної системи. Так само неправильно говорити про слов'янську чи германську безеквівалентну лексику, адже при зіставленні навіть генетично близьких мов виявляються одиниці, які не мають у лексико-семантичній підсистемі мови-реципієнта однослівного еквівалента. Отже, визначаючи об'єкт нашого дослідження як *словацьку безеквівалентну лексику*, підкреслимо, що маємо на увазі *словацьку лексику, яка є безеквівалентною при перекладі українською мовою*.

Питання еквівалентності перебуває в центрі уваги транслатології, лексикографії і зіставної лінгвістики, проблема безеквівалентності вважається однією з найскладніших у перекладознавстві і викликає закономірний інтерес науковців, які займаються вивченням різних мов. При цьому слід зауважити, що найактивніше вивчається проблематика безеквівалентних лексичних одиниць у парах мов, одна із яких належить до світових – англійської та російської

[3; 9; 10], активно досліджується безеквівалентна лексика неслов'янських мов на тлі російської мови: німецька [7; 8], французька [1; 15], італійська [19] та ін. Що ж стосується сфери досліджень безеквівалентної лексики слов'янської мови у парі з іншою слов'янською, вона досі залишається маловивченою і обмежується кількома серйозними працями: українська – російська [5], білоруська – російська [18], болгарська – російська [6; 17], російська – польська [4], російська – словацька [20; 22]. Очевидно, це пояснюється відносно невеликою кількістю культурно-маркованих слів з відсутністю семантичної відповідності, адже чим ближчі мови і культури суспільств, що ними користуються, тим менше виявляється в їх лексичному складі безеквівалентних лексичних одиниць – і навпаки. Слов'янські мови обслуговують близькі за ментальністю суспільства, пов'язані праслов'янською культурною спадщиною, що й визначає меншу кількість своєрідних для кожної мови специфічних одиниць (це безпосередньо стосується й словацької мови в парі з українською), ніж при зіставленні мов різних груп.

Словацька безеквівалентна лексика в контексті української досі докладно не вивчалася, у сучасній лінгвістичній літературі наявні лише кілька статей, в яких висвітлювалися окремі сторони вказаної проблеми [11; 14; 16], а тому констатуємо, що всебічне, системне дослідження словацької безеквівалентної лексики належить до актуальних проблем сучасної славістики.

Дослідники, що займаються безеквівалентною лексикою, розглядають її у вузькому і широкому смислі.

1. Безеквівалентна лексика у вузькому сенсі – це етнореалії, назви специфічних культурних знаків, поняття про які невідоме носіям другої мови, внаслідок чого пошук значення такого слова при перекладі вимагає не підбору відповідного еквівалента, але тлумачення значення слова. Внаслідок близькості мовно-культурного середовища словаків і українців докладну класифікацію реалій С. Влахова і С. Флоріна, авторів чи не найкращої монографії в цій галузі «Неперекладне в перекладі» [6], неможливо використати без змін стосовно словацької безеквівалентної лексики в світлі української мови – вона матиме вельми еліптований вигляд. Так, у тематичних групах *культури, календар, театр* тощо реалії практично не фіксуються, а група *географічні реалії* взагалі не виділяється через близькість природи Словаччини і України і відповідно – внаслідок відсутності лексичних лакун географічного змісту.

Водночас при контрастивному дослідженні лексики словацької мови можна виявити певну групу безеквівалентних номінативних одиниць – реалій у таких лексико-семантичних групах:

1) страви: *strapačky* 'галушки з тертої сиріо картоплі і борошна', *oštiekok* 'копчений овечий сир, який має специфічну яйцевидну форму та трикілогра-

мову масу', *parenica* 'парений овечий сир', *prívarok* 'густе овочеve пюре', *lečo* 'страва з тушкованого перцю, помідорів, цибулі, яєць та ковбаси', *máčanka* 'перша страва, поширена в північно-східній Словаччині, – густа, з м'яса, домашньої ковбаси, шкварок, грибів, соку кислої капусти';

2) напої: *borovička* 'міцний алкогольний напій з ароматом ялівцю', *hriate* 'зігріта горілка з цукром, корицею, гвоздикою', *becherovka* 'трав'яний лікер гірко-солодкого смаку та золотисто-жовтого кольору', *medokýš* 'кисла мінеральна вода', *demänovka* 'словацький трав'яний лікер з 14 видів трав, підатранської води і меду, солодкий – з вмістом 33 % алкоголю або гіркий – з вмістом 38 % алкоголю', назва походить від гідроніма *Demänovka*, притоки річки Ваг, *žinčica* 'варена сироватка з овечого молока', *kofola* 'безалкогольний кисло-солодкий газований напій з кофеїном, який почав вироблятися у Чехословаччині з 60-х років ХХ ст.';

3) назви осіб за місцем проживання: *východniar* 'житель східної частини Словаччини', *západniar* 'житель західної частини Словаччини', *Stredoslovák* 'житель центральної частини Словаччини', *kopaničiar* 'житель закуткового гірського селища', *Záhorák* 'житель словацького Загор'я', *Oravec* 'житель Орави – території північної частини Словаччини', *Lipták* 'мешканець Ліптова – центрального регіону Словаччини', *soták* 'носії одного зі східно-словацьких діалектів, де слово *čo* (*уо*) вимовляють як *so*';

4) музика й танці: *verbunk* 'чоловічий народний танець рекрутів', *odzemok* та *hajdúch* 'чоловічий народний танець пастухів', *vrcená* 'старовинний танець з Загор'я та Міяви', *karička* – східно-словацький жіночий хороводний танець;

5) музичні інструменти: *fujara* 'народний духовий інструмент, схожий на довгу (1,8 м) сопілку з характерним мінорним звуком';

6) фольклор, міфологія: *Morena* 'богиня зими', *permoník* 'демонічна людиноподібна істота, опікун і захисник мінералів і скарбів'. У народній уяві словаків – це карлик, який живе в підземних коридорах і шахтах штолень. Одітий у червоний одяг, шкіряний фартух (які носили шахтарі в Середньовіччі) і з гірничодобувними робочими інструментами. Допомогає шахтарям на роботі, попереджав їх про небезпеку, проте нещадно карав тих, хто вів себе шумно й порушував правила поведінки під землею;

7) традиційні звичаї, ритуали, свята, ігри: *máj* – високе яскраво оздоблене дерево, переважно смерека або ялина, яку перед першотравнем ставлять у дворі, де живе дівчина на виданні', *šibačka* – пасхальний звичай західної частини Словаччини, коли у великодний понеділок хлопці б'ють дівчат прутом або кнутом, *polievačka*, *oblievačka*, *kúpačka* – звичай зі східної частини Словаччини, коли у великодний понеділок хлопці поливають дівчат водою або парфумами, *Vynášanie Moreny* – давнє весняне народне свято прощання з зимою;

8) суспільно-політичні реалії: *smérák* ‘член правлячої партії *Smer* (Напрям)’, *kadehák* ‘член партії KDH – Християнсько-демократичний рух’, *SIS-ka* (*Slovenská informačná služba*) ‘Служба безпеки Словаччини’;

9) історизми: *hajduk* ‘учасник південнослов’янського повстання проти турків у XVI–XVIII ст.’, *hajdúch* ‘озброєний панський слуга, охоронець у колишній Угорщині’, *dukát* ‘у минулому золота угорська монета’, *koruna* ‘грошова одиниця, якою користувалися словаки до переходу на євро’, *sabačáky*, *slobody* ‘стрічки на капелюсі як рекрутський знак’, *habán* ‘нащадок німецьких колоністів у західній Словаччині, які займалися керамікою’;

10) культурно марковані власні назви, які мають конотації для представників словацького суспільства: *Svätopluk*, *Milan Rastislav Štefaník* (1880-1919) – словацький політик, астроном, генерал, *Anton Bernolák* (1762-1813) – автор першої кодифікації словацької літературної мови, *Ludovít Štúr* – словацький поет, суспільний діяч, революціонер, ідеолог словацького національного відродження XIX ст., основоположник сучасної словацької літературної мови, *Janošík* – легендарний ватажок опришків, *Slovan* спортивний клуб (хокейний і футбольний), *Tatran* (хокейний клуб), *Elán* – культова поп-група, яка була на піку популярності у 80-ті роки, *Baťa* – взуттєва фірма, відома в Чехословаччині з міжвоєнного періоду, *Jozef Golonka* найвідоміший словацький хокеїст, нападник, тренер, *Ondrej Nepela* найуспішніший словацький фігурист, восьмикратний чемпіон Чехословаччини, п’ятикратний чемпіон Європи, трикратний чемпіон світу, володар золотої медалі на Олімпійських іграх 1972 року в японському Саппоро, *Smelý Zajko* – улюблений персонаж з дитячої книги Йозефа Цігера Гронського, *Mat’ko a Kupko*, *Deduško Večerniček*, *Danka a Janka*, *Jozef Kroner* – оscarоносний словацький кіноактор, *Peter Dvorský* – видатний словацький оперний співак;

11) безеквівалентні фразеологізми: *vyjst’ na psí tridsiatok* ‘збідніти’, *hnať niekoho svinským krokom* ‘грубо виганяти когось’, *žaba na pramení* ‘перешкода’, *predávať petržlen* ‘про дівчат, які на танцях не танцюють’, *trinásť komnata* – цей вираз походить з фольклору, з словацьких народних казок, де звичайно буває дванадцять відчинених кімнат, а тринадцята замкнена і її заборонено відчиняти; якщо казковий персонаж порушить заборону і відчинить її, може статися щось погане або ж відкриється велика таємниця. У ментальності словаків *тринадцята кімната* – це символ великої таємниці людини. Вказану фразу не можна перекласти фразеологізмом англійського походження *скелет у шафі*, тобто ‘неприємна сімейна таємниця’, оскільки при цьому втрачається конотація, притаманна словацькому виразу.

2. Безеквівалентна лексика у широкому сенсі охоплює більше коло слів. С. Влахов і С. Флорін зауважують: «Реалії входять як самостійне коло слів,

у рамки БЕЛ (*безеквівалентної лексики – автор*). Частково покривають коло реалій, але, водночас, виходять за межі БЕЛ **терміни, вигуки, звуконаслідування, екзотизми, абрєвіатури, звертання, відхилення від літературної норми**; з реаліями стикаються **власні імена і фразеологізми** (і ті, і інші – з безліччю застережень); більшість згаданих лексем і виразів (виняток становлять, головним чином, терміни) мають і конотативні значення різного роду і різного ступеню, що дозволяє відносити їх до конотативних слів» [6, с. 43]. Звичайно, всі перераховані лексичні групи потребують докладного дослідження, що виходить за межі цієї статті, оскільки супроводжується вирішенням часткових проблем, дотичних до кожної з цих груп слів. Зокрема, чи розглядати як безеквівалентні лише ті словацькі фраземи, що не мають українського фразеологічного відповідника, (як *trinásta komnata*), або ж включати до їх складу й такі, що наявні в обох мовах, але мають різну внутрішню форму, наприклад: *mlátiti' prázdnu slami – переливати з пустого в порожнє*. Розглядати серед БЕЛ усі абрєвіатури або ж лише ті, що не мають жодного відповідника? Чи варто вважати безеквівалентними терміни, які в словацькому науковому узусі сформувалися як однолексемні, а в українському – у вигляді словосполучень, пор.: *bodkočiarka – крапка з комою, výkřičník – знак оклику, otázník – знак питання, mákčeň – м'який знак, súvetie – складне речення, doplnok – вторинний атрибутивний предикат, slovenčina – словацька мова, ukrajínčina – українська мова* тощо.

Очевидно, при комплексному розгляді цієї проблематики варто обрати ширший погляд на безеквівалентну лексику, він обґрунтовується практичним використанням дослідження, оскільки сприяє підвищенню лінгвістичної компетенції перекладачів, лексикографів, викладачів, студентів.

Вважаємо, що серед безеквівалентної лексики слід розглядати й такі словосполучення, дослівний переклад яких українською мовою не розкриває семантику складеної назви, наприклад *ruská postel' – розкладушка, ruský šalát – салат олів'є, kamenný obchod* (дослівно *кам'яний магазин*, хоча більшість магазинів будується нині не з каменю, а з цегли, панелей та інших сучасних матеріалів) – форма звичайного роздрібного продажу на протигагу виїзній торгівлі; останнім часом відзначається тенденція протиставлення вказаного терміну *internetový obchod*.

3. Значну кількість безеквівалентних одиниць (які перевищують числом кількість власне реалій) становлять випадки, коли словацьке слово не має в українській мові однослівного еквіваленту, а перекладається номінативним словосполученням. При цьому не йдеться про відсутність відповідного сигніфіката в українській мові – категоризація екстралінгвальної дійсності і формулювання назв її окремих ділянок засобами мовної техніки не збігаються в

різних мовних спільнотах, хоча в кожній із зіставлених мов є відповідні денотати. Внаслідок цього на основі контрастивного аналізу лексико-семантичного рівня двох мов виявляється значна кількість лексичних одиниць, які, за влучним зауваженням В.Н. Манакіна, залишилися непоміченими *мовою*, але не *свідомістю* [12, с. 148], Л.С. Бархударов називає їх *випадковими лакунами* [2, с. 95], О.О. Иванов відносить їх до *семантичних лагун* і при цьому говорить про «незбагненну відсутність поняття» [10, с. 97], Ю. Долнік інтерпретує їх як *інтерлінгвальні десигнати*, а відповідний переклад у парі мов називає *сурогатом еквіваленту* [22, с. 148]. Контрастивне дослідження таких лексичних одиниць у словацькій та українській мовах дозволяє виділити ряд слів з ширшою семантикою:

перукар	→ <i>kaďerník</i> (жіночий перукар) → <i>holič</i> (чоловічий перукар)
перекладач	→ <i>tlmočník</i> (усний перекладач) → <i>prekladateľ</i> (письмовий перекладач)
палець	→ <i>palec</i> (пальці на ногах і великі на руках) → <i>prst</i> (пальці на руках крім великих)
рушник	→ <i>osuška</i> (великий мохнатий рушник) → <i>utierka</i> (кухонний рушник)
smotana	→ <i>сметана</i> (<i>kyslá smotana</i>) → <i>вершки</i> (<i>sladká smotana</i>)
kaša	→ <i>каша</i> → <i>тюре</i>
modrý	→ <i>синій</i> → <i>блакитний</i>
jahoda	→ <i>полуниця</i> → <i>суніця</i>
záhrada	→ <i>город</i> → <i>сад</i> → <i>палисадник</i>
melón	→ <i>кавун</i> → <i>диня</i>
kresliť	→ <i>креслити</i> → <i>малювати</i>

Їх вивчення дозволяє проникнути у специфіку мовної картини світу цих народів та допомагає в практичному перекладі.

Семантичні безеквівалентні одиниці фіксуються в різних тематичних групах словацької мови:

а) місце, приміщення: *škôlka* – дитячий садок, *motorest* – ресторан при дорозі для автомобілістів, *odpočívadlo* – облаштоване для автомобілістів місце для відпочинку при дорозі, *kaďerníctvo* – жіноча перукарня, *holičstvo* – чоловіча перукарня, *večierka* – магазин, який працює у вечірні години або цілодобово, *starobinec* – притулок для старих, *nevestinec* – будинок розпусти;

б) продукти, страви: *cestoviny* – макаронні вироби, *nakladačka* – огірки для маринування, *napolitánka* – розм. вафельне тістечко, *nárez* – асорті з ковбаси, сиру, м'ясних виробів, *kapustnica* – сік квашеної капусти, *kapustník* – пиріг з капустою, *jablčnik* – яблучний пиріг, *makovník* – маковий пиріг, *orechovník* – горіховий пиріг, *syrovník/syrník* – сирний пиріг, *radostník* – весільний пиріг, *pralínka* – шоколадна цукерка з начинкою, *malinovka* – солодка вода, *údenáč* – копчена риба, *obar* – вивар із свинячих тельбухів;

в) особи: *súrodenci* – брати й сестри, *štátník* – державний діяч, *poistenec* – застрахована особа, *poisťovateľ* – страховий агент;

г) одяг: *baganča* – важкий робочий або солдатський черевик, *dres* – спортивний костюм, *drevák* – дерев'яний черевик, *jarník* – демісезонне пальто, *plátenky* – полотняний одяг або полотняне взуття, *šponovky* – прилягаючі гірськолижні штани, *vlniak* – вовняна хустка, *tepláky* – спортивні (або домашні) штани, *vibramky* – важкі шкіряні черевики на гумовій підошві для гірського туризму і альпінізму;

д) предмети побуту: *klepáč* – палка для вибивання килимів, *miešačka* – велика ложка для варіння, *ometačka* – віничок для змитання пилу або ганчірка для пороху, *osuška* – великий мохнатий рушник, *utierka* – рушник для посуду;

е) транспортні засоби: *ponorka* – підводний човен, *rychlík* – швидкий або поїзд; *autokar* – великий туристичний автобус;

ж) назви свят: *narodeniny* – день народження, *abrahámoviny* – п'ятдесятилітній ювілей, *hody* – храмове свято;

з) адміністративні і суспільні явища: *daňovník* – платник податків, *úradovať* – виконувати службові обов'язки, *úradovanie* – виконання службових обов'язків, *pojednavanie* – судовий розгляд, *úročenie* – сплата процентів.

4. Однією з причин безеквівалентності словацької лексики, яка виявляється внаслідок контрастивного вивчення лексики і словотвору двох мовних систем, є асиметричність словотвірних систем: частина словацьких лексичних одиниць не має еквівалентів в українській мові через відсутність деривативних можливостей для їх створення. Лінгвістичне явище, про яке йдеться, можна назвати структурною безеквівалентністю на противагу семантичній безеквівалентності, про яку йшлося вище (досліджуючи в цьому аспекті німецьку безеквівалентну лексику, Гатілова започатковує термін «структурний екзотизм» [7]).

Зіставлення словацької і української мов на рівні словотвору дозволяє зробити висновок про те, що словацька мова є деривативно гнучкішою в плані утворення однослівних позначень у випадках, де українська мова не виробила відповідної лінгвальної техніки. Виділимо кілька таких груп:

а) *назви осіб жіночої статі*. Для словацької мови характерне регулярне утворення назви осіб жіночої статі від іменників на позначення чоловіків. Для цього словацька лінгвістика послуговується спеціальним терміном *prechyľovanie* (він є показовим прикладом семантичної безеквівалентності). В українській мові вказане явище не є послідовним, а тому словацькі іменники на позначення жінок не мають однослівних еквівалентів: *prozaička* – жінка-прозаїк, письменниця, *premiérka* – жінка-прем'єр-міністр, *ministerka* – жінка-міністр, *poslankyňa* – жінка-депутат, *sudkyňa* – жінка-суддя тощо;

б) відсутність в українській мові ад'єктивних відповідників деяких словацьких прикметників, зокрема *cuketový*, *cukinový*, *džogingový*, *stravovací*, *bezpečnostný*, які перекладаються українською мовою іменниками, що лежать в основі відповідних ад'єктивів у непрямих відмінках [див. 16];

в) *дієслова на -ovat'*. У словацькій мові наявні дієслова на *-ovat'*, які українською послідовно перекладаються за допомогою конструкції «дієслово *займатися*, *кататися* або *гратися* + іменник-мотивант, що лежить в основі відповідного словацького дієслова»: *bicyklovat'sa* кататися на велосипеді, *lyžovat'sa* кататися на лижах, *sánkovať'sa* кататися на санчатах, *gul'ovat'sa* грати у сніжки, *korčuľovat'sa* кататися на ковзанах, *športovat'* займатися спортом тощо;

г) *іменники на позначення місця, приміщення*. Активним словотвірним формантом виступає тут суфікс *-áreň/-iareň*: *čakáreň* – зал чекання, *zmenáreň* – обмінний пункт, *fajčiareň* – місце для куріння, *kolkáreň* – боулінг-клуб, *lyžiareň* – приміщення для зберігання лиж, то *cédečkáreň* – підставка для CD-дисків, *obrazáreň* – картинна галерея, *cementáreň* – цементний завод, *strojáreň* – машинобудівний завод, *horáreň* – мисливський будиночок, *čitáreň* – читальний зал, *koksáreň* – коксовий завод;

д) *девербативи з суфіксом -dlo* на позначення предметів за їх функцією: *meradlo* – вимірювальний пристрій, *kloktadlo* – розчин для полоскання, *počúvadlo* – слуховий апарат, *tužidlo* – пінка для волосся.

Безеквівалентна лексика є відкритою динамічною системою, що складається з відносно стабільного ядра й змінної частини, яка може поповнюватися новими словами, а також скорочуватися за рахунок лексичних одиниць, котрі з різних причин втрачають свою безеквівалентність.

Розширення складу безеквівалентного лексикону відбувається передусім за рахунок лексичних інновацій, абrevіатур, жаргонізмів, власних назв тощо.

Втрата словацьких безеквівалентних лексем у дзеркалі української мови відбувається з двох причин. По-перше, за рахунок виходу частини лексичних одиниць з активного використання, наприклад: *lehotník* 'книга або зошит для запису строків (термінів)', *klubovka* – м'яке шкіряне крісло, *pelast'* – спинка

ліжка, *póloh* – ліжка породіллі, *chlebnik* – подорожня торба для їжі, *baloňak* – балоновий плащ, *páračka* – жінка, яка скубе пір'я на сидіннях, *škrobár* – виробник крохмалю, *stužkár* – виробник стрічок та ін. По-друге, втрата безеквівалентності відбувається в результаті неодночасної появи в двох мовах нового лексичного знаку: реалії сучасного життя, процеси глобалізації поступово перетинають кордони ЄС, у результаті чого ті словацькі лексеми, що потребували описового перекладу українською мовою, знаходять свій адекватний відповідник у вигляді окремого слова – неологізму (пор., слов. *hosteska* і укр. *хостес* [див. 14], *supermarket* і *супермаркет*, *catering* і *кетерінг* (*keïtérínge*), *bramačky* тощо).

Таким чином, дослідження словацької безеквівалентної лексики в парі з українською дозволяє виділити такі основні її форми: а) денотативну безеквівалентність, пов'язану з відсутністю відповідної реалії в українській мові; б) сигніфікативну безеквівалентність, пов'язану з відсутністю поняття при наявності денотату; в) формально-структурну безеквівалентність, викликану особливостями деривативної системи.

Література

1. Анохина Ю. О. Русская безэквивалентная лексика и стереотипы России: На материале французского языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.05 / Анохина Юлия Олеговна. – М., 2002. – 295 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
3. Виссон Л. Синхронный перевод. М.: Р. Валент, 1999. – 271 с.
4. Волков С.С. Безэквивалентная лексика в русском литературном языке второй половины XIX века (слова-реалии в произведениях И.С. Тургенева): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Сергей Святославович Волков. – Ленинград, 1985. – 321 с.
5. Волошина А.В. Безеквівалентна і фонові лексика у східнослов'янських мовах : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.17 / Волошина Алла Володимирівна ; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2001. - 20 с.
6. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М.: Международные отношения, 1980. – 342 с.
7. Гатилова А. К. Безэквивалентная лексика как понятие и явление: На материале нем. и рус. яз. : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Гатилова Алевтина Константиновна. – М., 1996. – 171 с.
8. Жених Е. Л. Особенности природы немецкой безэквивалентной лексики и ее влияние на перевод : С немецкого языка на русский : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04, 10.02.20 / Жених Евгений Леонидович. – М., 2000. – 179 с.
9. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англословних перекладів української прози). – Львів: Вид-во ЛНУ, 1989. – 216 с.
10. Иванов А. О. Безэквивалентная лексика: Учебное пособие. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2006. – 192 с.

11. Кундраг Ю. Переклад реалій, або матеріальної і мовної специфіки / Дукля. – № 1. – 2009. – С. 67 – 73.
12. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология. – К.: Знання, 2004. – 326 с.
13. Масляков, В. С. Анализ итальянских реалий в русском языке / В. С. Масляков // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – № 344 – С. 22–25.
14. Пахомова С. М. Безеквівалентна лексика словацької мови: на фоні української / С. М. Пахомова // Науковий вісник Ужгородського нац. університету: Сер.: Філологія. – 01/2009. – № 20. – Ужгород, 2009. – С. 12-16.
15. Полянская Л. П. Этнографические лакуны в русском и французском языках // Язык и культура. – М., 2003. – С. 28-34.
16. Хома О.Л. Еквівалентність у словацько-українській лексикографічній практиці (на матеріалі прикметників) // Studia Slavica: Елімінація мовних бар'єрів : зб. наук. ст.; [упоряд. і відп.ред. С. Пахомова, Я. Джоганик]. Вип. 11. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. – С. 79 – 88.
17. Червенкова И. О безэквивалентности в лексике (на материале русского и болгарского языков) / И. Червенкова // Болг. русистика. – Т. 14. – № 3. – София, 1987. – С. 33–46.
18. Шкраба И. Самабытнае слова (словарь белорусской безэквивалентной лексики). – Мн.: „Беларуская Энцыклапедыя“ імя Пятруся Броўкі, 1994. – 222 с.
19. Яшина М. Г. Анализ и семантизация культурно-маркированной лексики: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.05 / Яшина, Мария Геннадьевна. – М., 2009. – 184 с.
20. Зеленицка, Е. – Правда, Е. А.: Российские и словацкие реалии. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2001.
21. Dolník, J. – Benkovičová, J. – Jarošová, A.: Porovnávací opis lexikálnej zásoby. Bratislava, Veda 1993. 192 s.
22. Strelková, K. – Koreňkov, A. – Koreňková, T.: Reálie rusky hovoriacich krajín a Slovenska. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2006. 211 s.

Список використаних джерел

1. Krátky slovník slovenského jazyka / [hlavná redakcia J. Kačala, M. Pisárčiková, M. Považaj]. – 4. vyd. doplnené a upravené. – Bratislava: Veda, 2003. – 985 s.
2. Malý lexikón ľudovej kultúry Slovenska. – Bratislava: MAPA Slovakia, 2003. – 280 s.
3. Slovensko. – Bratislava: Perfekt, 2006. – 384 s.
4. Slovensko-ukrajinský slovník / [red. P.Bunganič]. – Bratislava: SPN 1985. – 688 s.
5. Slovník slovenského jazyka: I.–VI. zv. / [red. Š.Peciar]. – Bratislava: SAV, 1959–1968.
6. Slovník súčasného slovenského jazyka: I.–II. zv. [hlavná redakcia K. Buzássyová, A. Jarošová]. – Bratislava: Veda 2006, 2011.
7. Veľký slovensko-ruský slovník: I.–VI. zv. – Bratislava: Veda, 1979 – 1995.

СЛОВАЦКАЯ БЕЗЭКВИВАЛЕНТНАЯ ЛЕКСИКА: ОПРЕДЕЛЕНИЕ ОБЪЕКТА

С.Н. Пахомова

Аннотация

В статье исследуется словацкая безэквивалентная лексика как объект контрастивной лингвистики на фоне украинского языка, уточняются границы безэквивалентной лексики. Указанное явление рассматривается в узком смысле, как этнореалии, не имеющие соответствия в украинском языке, и в широком смысле, включая термины, фразеологизмы, имена собственные и т. д. Среди словацких безэквивалентных лексических единиц анализируются также слова, имеющие в украинском языке соответствующий сигнификат, но передающиеся номинативным словосочетанием, а также структурные экзотизмы.

Ключевые слова: словацкий язык, украинский язык, безэквивалентная лексика, этнореалия, семантическая безэквивалентность, структурная безэквивалентность, структурный экзотизм, фразеологизм, термин, имя собственное.

NON-EQUIVALENT LEXICAL UNITS IN SLOVAKIAN LANGUAGE DEFINITION OF THE OBJECT

Svitlana M. Pakhomova

Summary

The paper investigates Slovak non-equivalent vocabulary as an object of contrastive linguistics on the background of Ukrainian language clarifying the boundaries of non-equivalent lexical units. The phenomenon is being studied both narrowly (i.e. ethnic realities having no match in the Ukrainian language) and in a more broad sense (i.e. terms, idioms, proper names etc). Among Slovak non-equivalent lexical units are words having a corresponding significatum. Among Slovak bezekvivalentnoy lexical units the author also examines words featuring corresponding significatum in Ukrainian language transmitted through nominative word combination and structural exoticisms.

Keywords: Slovak language, Ukrainian language, non-equivalent lexical units, ethnic realities, semantic non-equivalency, structural non-equivalency, structural exoticism, idiom, term, proper name.